

Maria Baumgart-Kotarba
1941–2011

Maria Baumgart-Kotarba odeszła od nas 11 lutego 2011 r.

Urodziła się w Krakowie 27 listopada 1941 r., gdzie kończyła szkoły, a także studia geograficzne, ze specjalnością geomorfologia, na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1964 r. Po krótkim okresie pracy na Politechnice Krakowskiej, swoje życie zawodowe związała z Instytutem Geografii PAN, Zakładem Geomorfologii i Hydrologii Gór i Wyżyn w Krakowie, gdzie pracowała w latach 1971–2003. Upřednio w latach 1966–1970 odbyła w Instytucie studia doktoranckie, uzyskując w 1971 r. stopień doktora na podstawie pracy pt. *Rozwój grzbietów górskich w Karpatach fliszowych*. W roku 1984 otrzymała stopień doktora habilitowanego przedstawiając rozprawę: *Kształtowanie koryt i teras rzecznych w warunkach zróżnicowanych ruchów tektonicznych (na przykładzie wschodniego Podhala)*, a w 1986 została przeniesiona na stanowisko docenta w Instytucie Geografii PAN.

Docent Maria Baumgart-Kotarba poświęciła działalność naukową Karpatom, skupiając ją w późniejszych latach na Podhalu i Tatrach. Początkowo wykonywała kartowanie geomorfologiczne w Beskidach, opracowując typologię grzbietów beskidzkich; w swej rozprawie doktorskiej wykazała związki rzeźby z tektoniką i odpornością skał, a także podkreślała rolę klimatu peryglacjalnego w plejstocenie.

Badania nad ewolucją rzeźby Podhala – przede wszystkim zapadliskowych kotlin Orawskiej i Nowotarskiej – od neogenu po czasy współczesne, prowadziła równoległe z badaniem na obrzeżeniu i w głębi Tatr, korelując ze sobą formy erozyjne i akumulacyjne i w ten sposób rekonstruuując historię zdarzeń. Do tego celu służyły jej badania systemów terasowych wzdłuż dolin dorzecza Dunajca, a szczególnie Białki Tatrzańskiej. Była w nich kontynuatorką dzieła Eugeniusza Romera, Bronisława Halickiego i swego nauczyciela Mieczysława Klimaszewskiego. W analizie chronologii zdarzeń, szczególnie okresu ostatniego zlodowacenia i holocenu, prowadzonej wspólnie z mężem Adamem, sięgnęła po nowoczesne metody izotopowe, datowania bezwzględne i geofizyczne, weryfikując wiek teras i moren recesyjnych lodowców tatrzańskich.

Najbardziej oryginalnym Jej opracowaniem jest monografia doliny Białki, w której dała wspaniale udokumentowany obraz współczesnego modelowania koryta, łożyska

i równiny zalewowej, oparty na analizie historycznej map i zdjęć lotniczych, reżimu hydrologicznego rzeki i przebiegu sedimentacji. Wykazała rolę ekstremalnych wezbrań w transformacji łóżyska rzeki. Praca ta ma wielką wartość praktyczną dla zagospodarowania den dolin w obszarach górskich, tym bardziej, że Białka Tatrzańska była wówczas bodaj jedyną nieregulowaną rzeką polskich Karpat i mogła służyć jako model funkcjonowania rzeki górskiej.

W badaniach relacji podnoszonych bloków górskich i zapadliskowych śródgórskich kotlin sięgała wstecz aż do neogenu, wchodząc z powodzeniem w problematykę czysto tektoniczną i geofizyczną, mając odwagę w interpretacji niepowiązanych problemów mieć odrębne oryginalne zdanie.

Dużo uwagi poświęciła także zagadnieniu deglacjacji Tatr. Wspólnie z mężem opracowała schemat deglacjacji dolin Białej Wody i Suchej Wody. Rozpoznanie najmłodszych faz deglacjacji oraz zmienności modelowania stoków w holocenie było wynikiem wspólnych badań osadów jezior tatrzańskich, prowadzonych we współpracy z dr. Ch. Jonassonem ze Szwecji. Badania porównawcze nad ewolucją rzeźby den dolin w okresie deglacjacji prowadziła także w innych górach wysokich Europy, między innymi w Alpach francuskich i w północnej Szwecji.

Oprócz pracy naukowej doc. M. Baumgart-Kotarba prawie 20 lat poświęciła redagowaniu czasopisma *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, w którym skrupulatnie zestawiała bibliografię opracowań geomorfologicznych z obszaru Karpat. Prowadziła również wykłady na uczelniach we Francji.

Maria Baumgart-Kotarba była osobą życzliwą ludziom, nieobojętną na ludzką krzywdę, o czym świadczy między innymi Jej działalność w Komitecie pomocy internowanym. Należała do tych badaczy, dla których praca zawodowa i życie osobiste były nierozdzielalną całością. Mimo kłopotów ze zdrowiem znajdowała siły i czas na prace terenowe, a potem na dyskusje, udział w konferencjach i publikowanie wyników. Jej dorobek zamyka się liczbą 147 publikacji, z których wiele jest wciąż aktualnych i inspiruje do kontynuowania przedstawionej w nich problematyki.

Zofia Rączkowska, Leszek Starkel
IGiPZ PAN, Kraków

Wybrana bibliografia Marii Baumgart-Kotarby

- 1974, *Rozwój grzbietów górskich w Karpatach fliszowych*, Prace Geograficzne, IG PAN, 106, 136 s.
- 1983, *Kształtowanie koryt i teras rzecznych w warunkach zróżnicowanych ruchów tektonicznych (na przykładzie wschodniego Podhala)*, Prace Geograficzne, IGI PAN, 145, 133 s.
- 1991, *The alluvial plain of the Vistula river near the Grobla Forest in the light of air photo interpretation*, Geographical Studies, Special Issue, 6, IGI PAN, s. 101–117.
- 1993 (razem z: A. Kotarba), *Późnoglacialne i holocenijskie osady z Czarnego Stawu Gąsienicowego w Tatrach*, Dokumentacja Geograficzna, IGI PAN, 4-5, s. 9–30.
- 1996, *On origin and age of the Orava Basin, West Carpathians*, *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, 30, s. 101–116.

- 1997 (razem z: A. Kotarba), *Holocene debris flow activity in the light of lacustrine sediment studies in the High Tatra Mountains, Poland*, [w:] B. Frenzel (red.), *Paleoclimate Research*, 19, Mainz, s. 147–158.
- 1999 (razem z: A. Kotarba), *Problems of glaciation of the High Tatra Mountains*, [w:] *Joseph Paritsch synthesis in the light of current knowledge*, *Zeitschrift für Geomorphologie*, Suppl., 113, s. 19–31.
- 2000, *Tectonique quaternaire de la dépression d'Orava (Carpathes occidentales)*, *Géomorphologie: relief, processus, environment*, 1, s. 61–68.
- 2001 (razem z: S. Kędzia, A. Kotarba, J. Mościcki), *Geomorphological and geophysical studies in the subarctic environment of Kärkevagge valley, Abisko Mountains, Northern Sweden*, *Bulletin PAN, Earth Sciences*, 49, 2, s. 123–135.
- 2001 (razem z: A. Kotarba), *Deglaciation of the Sucha Woda and Pańszczyca valleys in the Polish High Tatras*, *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, 35, s. 7–38.
- 2003 (razem z: J.P. Bravard, M. Chardon, V. Jomelli, S. Kędzia, A. Kotarba, P. Pech, Z. Rączkowska), *High-mountain valley floors evolution during recession of Alpine glaciers in the Massif des Ecrins, France*, *Geographia Polonica*, 76, 2, s. 65–87.
- 2003 (razem z: P. Pech, V. Jomelli, J.P. Bravard, M. Chardon, N. Jacob, S. Kędzia, A. Kotarba, Z. Rączkowska, C. Tsao), *A lichenometric growth curve in the French Alps: Ailefroide and Venon valleys*; *Massif des Ecrins*, *Geodinamica Acta*, 16, 2-6, s. 187–193.
- 2004 (razem z: H. Marcak, E. Marton), *Rotation along the transverse transforming Orava strike-slip fault: based on geomorphological, geophysical and paleomagnetic data (Western Carpathians)*, *Geologica Carpathica*, 55, 3, s. 219–226.
- 2008 (razem z: J. Dec, A. Kotarba, R. Ślusarczyk), *Glacial trough and sediment infill of the Biała Woda Valley (the High Tatra Mts.) using geophysical and geomorphological methods*, *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, 42, s. 75–108.

Stanley A. Schumm
1927–2011

4 kwietnia 2011 roku odszedł Stanley Schumm, jeden z czołowych światowych geomorfologów fluwialnych i paleohydrologów. Należał do amerykańskiego „*wunderteamu*” lat 1960.–1970., który posunął naprzód wiedzę o procesach fluwialnych oraz ewolucji koryt i dolin rzecznych. O ile L.B. Leopold i J.P. Miller już w 1954 r. po raz pierwszy użyli terminu „paleohydrologia”, o tyle Schumm pierwszy je zdefiniował w 1965 r. w rozdziale *Quaternary Palaeohydrology*, monografii czwartorzędu USA. Napisał: „...The science of hydrology encompasses the behavior of water as it occurs in the atmosphere, on the surface of the ground, and underground. Palaeohydrology treats these phenomena but has reference to the past... The term palaeohydrology will be restricted to that portion of the hydrologic cycle that involves the movement of water over the surface of the earth, because runoff and its sediment load are major importance in determining the non-glacial erosional and depositional features of the Quaternary.”

Dwa lata później ukazała się Jego praca o metamorfozie koryt rzecznych związanej ze zmianami klimatu, a w 1977 r. wielka monografia *The Fluvial System*, która prezentuje równoległe wyniki badań nad zmianami w czasie i mechanizmami procesów fluwialnych, opartych na badaniach laboratoryjnych.

S. Schumm rozpoczął „romans” z wodą służąc w marynarce wojennej w czasie II wojny światowej. Po ukończeniu studiów na Columbia University w Nowym Jorku przez szereg lat pracował w US Geological Survey, a następnie osiadł na uniwersytecie stanu Colorado w Fort Collins, gdzie przepracował 30 lat.

Jest autorem dziesiątek rozpraw naukowych, był też powoływany jako ekspert w licznych programach badawczych, zabudowy koryt i budowy zapór. Wyróżniono Go szeregiem prestiżowych nagród i dyplomów, a Międzynarodowe Stowarzyszenie Geomorfologów powołało Go w poczet swoich członków honorowych.

W 1979 roku miałem możliwość odwiedzić Stanleya w Fort Collins. W czasie wycieczki terenowej pokazywał mi wspaniale udokumentowane zmiany koryt, ostatnie związane z działalnością gospodarczą człowieka.

Kilka lat wcześniej Profesor Schumm odwiedził również Kraków i doliny karpackie. Był wówczas w drodze do innych krajów i chcąc nieco uszczuplić zbyt ciężki bagaż, zostawił mi pamiątkę. Mam do dziś solidny młotek służby geologicznej USA, który przez wiele lat służył mi w badaniach terenowych.

Leszek Starkel
IGiPZ PAN, Kraków

Dmitrij Andrejevič Timofiejew
1929–2010

Rzeźba obszarów górskich interesowała mnie od młodości. Około 1960 r. przeczytałem w Wydawnictwie Instytutu Geografii Akademii Nauk ZSRR artykuł z 1958 r. M.R. Gornunga i D.A. Timofiejewa pt. *Strefowa prawidłowość egzogennych procesów geomorfologicznych*. Byłem przekonany, że syntetyczne spojrzenie na różne procesy rzeźbotwórcze w strefach klimatyczno-roślinnych, a w ich obrębie pięter obszarów górskich jest dziełem wytrawnych, dojrzałych uczonych. Jakież było moje zdziwienie, gdy latem 1962 r., przy okazji pobytu w Instytucie Geografii Akademii Nauk ZSRR w Moskwie, poznałem ledwie o dwa lata starszego ode mnie 33-letniego Dymitra Timofiejewa. Wyróżniał się w gronie młodych, moskiewskich geomorfologów nie tylko rozległą wiedzą i syntetycznym spojrzeniem, ale i charakterystyczną dla ludzi Wschodu otwartością i serdecznością, która nie była wówczas powszechna w oficjalnych stosunkach polskich i radzieckich placówek naukowych.

Dymitr Timofiejew urodził się 24 czerwca 1929 r. w Leningradzie. Pochodził z rodziny inteligentkiej i odziedziczył po dziadku – wybitnym gleboznawcy, akademiku L.J. Prasołowie – zamiłowanie do nauk przyrodniczych. Ominęło Go oblężenie Leningradu w czasie wojny, gdyż już jako licealista uczestniczył w ekspedycji w górach Karatau w Kazachstanie.

W roku 1951 ukończył studia z geomorfologii na Uniwersytecie Moskiewskim i jako student brał udział w badaniach gór i pustyń Azji, m.in. na Kamczatce i w Pamirze. Potem rozpoczął pracę w Instytucie Geografii Akademii Nauk ZSRR, działając m.in. pod kierunkiem J.P. Gierasimova i badacza pustyń B.A. Fedoroviča. Uczestniczył w pracach Radziecko-Chińskiej Ekspedycji Amurskiej, badając rzeźbę wewnętrzną Mongolii.

W 1962 r. uzyskał stopień kandydata nauk. W latach 1963–1970 kierował Zakładem Geomorfologii w Instytucie Geografii i Dalekiego Wschodu w Irkucku, prowadząc badania w różnych częściach Syberii i inicjując wydawanie serii monografii o historii rzeźby Syberii i Dalekiego Wschodu.

Po powrocie do Moskwy kieruje badaniami geomorfologicznymi w ramach biologicznej ekspedycji w Mongolii, których plonem jest wspaniała monografia rzeźby Mongolii i mapa geomorfologiczna tego kraju. W latach 1970. ja i moi koledzy mieliśmy częste kontakty z Dymitrem i jego zespołem, gdyż w okresie 1974–1980 Zakład krakowski IGiPZ PAN prowadził pod kierunkiem prof. K. Klimka badania ekspedycyjne w górach Changaj, potem rozszerzone na program Transmongolia. Pamiętam, że gdy w 1974 r. przylecieliśmy do Ułan Bator, spotkaliśmy na lotnisku Dymitra, który właśnie odlatywał do Moskwy.

W roku 1978 uzyskał tytuł doktora nauk za pracę *Powierzchnie zrównań świata*, w której udowodnił rozwój większości zrównań poprzez cofanie stoków i tworzenie pedymentów. Za tę pracę został uhonorowany nagrodą państwową ZSRR.

W latach 1980. Dymitr Timofiejew obejmuje kierownictwo Zakładu Geomorfologii Instytutu Geografii AN ZSRR, a potem Rosyjskiej Akademii Nauk, gdzie rozwijał nowy kierunek – geomorfologię ekologiczną, eksponujący rolę człowieka w przekształcaniu środowiska.

Profesor Timofiejew zajął czołową pozycję w rozwoju rosyjskiej geomorfologii ostatnich dziesięcioleci. Już od lat 1960. pełnił funkcję sekretarza Komisji Geomorfologicznej Akademii Nauk ZSRR, a w 1985 r. został wybrany przewodniczącym tej komisji. Równocześnie od roku 1986 aż do 2008 był redaktorem naczelnym czołowego czasopisma geomorfologów rosyjskich – Geomorfologija.

Był powszechnie lubianym człowiekiem, miał wielu przyjaciół na całym świecie, miał też swoje hobby. Zbierał znaczki pocztowe i pisał wiersze. Jednym z nich, o mongolskich stepach i pustyniach, pożegnała go redakcja czasopisma Geomorfologija. Odszedł 27 lipca 2010 r.

Leszek Starkel
IGiPZ PAN, Kraków

Subhashranjan Basu
1942–2010

Subhashranjan Basu urodził się w Bengalu 7 grudnia 1942 r. W roku 1965 ukończył studia geograficzne w Presidency College w Kalkucie, a w 1974 na podstawie rozprawy o procesach kształtujących dolinę Bhagirathi uzyskał stopień doktora i etat docenta w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu w Kalkucie. W 1977 r. przeniósł się na 13 lat do młodego Uniwersytetu Północnego Bengalu u stóp Himalajów i tu jako profesor kierował Instytutem Geografii.

Zajął się badaniami rzeźby terenu, koncentrując się na śledzeniu procesów osuwiskowych w Himalajach i badaniu systemów stożków napływowych na przedpoju gór.

W tym czasie razem z zespołem kolegów rozpocząłem w 1984 r. systematyczne badania osuwisk i dolin rzecznych Dardżylińskich Himalajów, zainicjowane jeszcze z końcem

1968 r. po katastrofalnych opadach. Prowadziliśmy te badania intensywnie przez lat kilkanaście (są one kontynuowane w nieco zmienionym profilu), kontaktując się wzajemnie i wymieniając poglądy, tym bardziej że wybraliśmy różne obiekty badań. Profesor Basu ze swoimi uczniami koncentrował się na zagadnieniach praktycznych, badając osuwiska powstające przy podcięciach drogowych, związane z wylesieniem i eksploatacją surowców (np. w zlewniach potoków Lish i Gish) i budownictwem na terenie rozrastającego się miasta Darjeeling. W 1991 roku prezentowaliśmy wspólnie po raz pierwszy wyniki naszych badań na wycieczce przedsympozjalnej Komisji Międzynarodowej Unii Geograficznej – Geographical Monitoring and Forecasting. U schyłku lat 1980. postanowiliśmy wspólnie przygotować monografię pt. *Rains, Landslides and Floods in the Darjeeling Himalaya*, która została wydana przez Indian National Science Academy, patrona naszej współpracy i polsko-indyjskiej wymiany naukowej. Ukazała się w roku 2000, a jej autorami – poza redaktorami całości – było czterech polskich i czterech indyjskich badaczy.

W 1990 roku prof. Basu powrócił do Kalkuty, ale dalej współpracowaliśmy i po wydaniu książki spotykaliśmy się kilkakrotnie. Byłem zapraszany z wykładami do Kalkuty, a w 2004 r. prof. Basu organizował sympozjum osuwiskowe Międzynarodowej Asocjacji Geomorfologicznej i poprosił mnie o wspólne prowadzenie trzydniowej wycieczki sympozjalnej w rejonie Darjeelingu i w Sikkimie. Napisał też artykuł do tomu *Geographica Polonica* dedykowanemu mnie z okazji 50-lecia pracy naukowej.

W ostatnich latach stan Jego zdrowia pogarszał się i nie mógł uczestniczyć w warsztatach polskich geomorfologów w Indiach i sympozjum indyjsko-polskim w listopadzie 2006 r. Ale nieoczekiwanie zjawił się w przeddzień rozpoczęcia warsztatów na Uniwersytecie Północnego Bengalu Subash – jechał nocą z Kalkuty, aby spotkać się ze mną i zarazem pożegnać... Potem pozostały tylko kontakty korespondencyjne.

W roku 2007 otrzymałem z Uniwersytetu w Kalkucie do zaopiniowania wspaniałą monografię *Landslides in Darjeeling-Sikkim Himalayas* podsumowującą Jego wieloletnie studia i wytyczającą kierunki badań zmierzających do racjonalnego gospodarowania w górach zagrożonych procesami osuwiskowymi. Na podstawie tej monografii Uniwersytet w Kalkucie przyznał Mu tytuł honorowego profesora (D.Litt) – odpowiednik doktoratu honorowego. Niedługo potem przeszedł na emeryturę, ale nadal wykładał na dwóch uniwersytetach.

Profesor Basu, jeden z czołowych indyjskich geomorfologów, współzałożyciel Indian Institute of Geomorphologists, zmarł 24 sierpnia 2010 r. w 68 roku życia. Pozostawił po sobie 14 książek i monografii oraz 65 artykułów naukowych, a także wypromował 19 doktorów.

Był przyjacielem Polski i polskich geomorfologów. Odwiedził nasz kraj dwukrotnie.

Leszek Starkel
IGiPZ PAN, Kraków

Osiemdziesięciolecie urodzin Profesora Hansa Fischera

W dniu 6 grudnia 2011 r. Instytut Geografii i Badań Regionalnych Uniwersytetu w Wiedniu oraz Austriackie Towarzystwo Geograficzne zorganizowały uroczystą sesję naukową poświęconą 80 rocznicy urodzin jednego z najwybitniejszych geomorfologów austriackich prof. dr. hab. Hansa Fischera. Na zaproszenie organizatorów niżej podpisany wygłosił laudację na tej sesji. Krótkie przemówienia gratulacyjne wygłosili prof. dr hab. Thomas Glade, kierownik Katedry Geografii Fizycznej w Instytucie Geografii i prezydent Austriackiego Towarzystwa Geograficznego dr Christian Staudacher.

Profesor Hans Fischer urodził się 2 listopada 1931 r. w miejscowości Hagenberg koło Linzu. Gimnazjum o profilu pedagogicznym w Linzu ukończył w 1952 r. Po zdaniu matury pracował jako nauczyciel w wielu miejscowościach Górnej Austrii. W latach 1956–1962 studiował geografię, geologię i historię na Uniwersytecie w Wiedniu. Opiekunem Jego pracy dyplomowej był prof. Hans Spreitzer. Praca ta została wyróżniona nagrodą Austriackiego Towarzystwa Geograficznego imienia Johanna Hampela. Po studiach zostaje asystentem w Instytucie Geologii i Mineralogii Wyższej Szkoły Technicznej w Grazu. W 1962 r. uczestniczy w austriackiej wyprawie w Hindukusz, w 1963 zaś w wyprawie w Himalaje (Nepal - Dhaulagiri). Pracę doktorską pod kierunkiem prof. H. Spreitzera¹ obronił w 1964 r. na Uniwersytecie w Wiedniu.

W roku akademickim 1964/65 pracuje w wiedeńskiej Wyższej Szkole Handlu Światowego, gdzie podejmuje też zajęcia dydaktyczne z geografii gospodarczej. W 1965 r. zostaje zatrudniony jako starszy asystent w Instytucie Geografii Uniwersytetu wiedeńskiego. Habilituje się w 1969 r. na podstawie pracy *Reliefgenerationen im Kristallinmassiv, Donnauraum, Alpenvorland im westlichen Niederösterreich*. Jest to klasyczna monografia geomorfologiczna, powstała w wyniku wieloletnich bardzo szczegółowych badań terenowych. Wyjaśnił w niej genezę rzeźby rozwiniętej na obszarze krystalicznego Masywu Czeskiego i na przedpolu alpejskim. Szeroko zastosował metodę kartowania geomorfologicznego. Szczegółowo skartował terasy w dolinie Dunaju, a wyższe poziomy terasowe powiązał z morenami zlodowaceń plejstoceńskich. Był i jest gorącym zwolennikiem prowadzenia szczegółowych badań geomorfologicznych z wykorzystaniem zdjęć lotniczych.

W Instytucie Geografii wiedeńskiego uniwersytetu prowadził wykłady i proseminaria z zakresu geomorfologii, klimatologii i geografii fizycznej. Jego wykłady cieszyły się

¹ J. Szupryczyński, 2010, *Rozwój geografii fizycznej na Uniwersytecie w Wiedniu*, *Przegląd Geograficzny*, 82, 3, s. 455–474.

dużym zainteresowaniem studentów. Włącza się też aktywnie w prace organizacyjne. Zostaje redaktorem czasopisma uniwersyteckiego *Geographischer Jahresbericht aus Österreich* (1965–1972). W 1973 r. Hans Fischer otrzymuje zaproszenie z Instytutu Geograficznego w Kolonii i obejmuje tam stanowisko profesora (H-3). Działa na polu dydaktycznym i naukowym, badania prowadzi w Górach Łupkowych. 1 stycznia 1980 r. zostaje powołany na profesora zwyczajnego. Po nagłej śmierci prof. Juliusza Finka, kierownika Katedry Geografii Fizycznej Instytutu Geograficznego w Wiedniu, przyjmuje zaproszenie do Wiednia. W latach 1982–2000 jest kierownikiem tej katedry. Prowadzi szeroką działalność dydaktyczną: wykłady, seminaria, praktyki i wycieczki studenckie. Uczestniczy też w dwóch wielkich wyprawach wysokogórskich. W 1990 r. prowadzi badania w Tien-szanie, w ramach wyprawy Chan-Tengri zorganizowanej przez Instytut Geografii Radzieckiej Akademii Nauk, a w 1997, też w Tien-szanie – w wyprawie zorganizowanej przez Kazachską Akademię Nauk (w celu uczczenia badań austriackiego badacza G. Merzbachera).

Przez wiele lat aktywnie uczestniczy w pracach Austriackiego Towarzystwa Geograficznego (ÖGG), którego członkiem jest od 1956 r. W latach 1964–1972 był członkiem zarządu głównego Towarzystwa, a w 1967–1970 sekretarzem generalnym. W 1984 roku został wybrany prezydentem. Pełnił tę funkcję przez 5 lat, a następnie wiceprezydenta do 1992. Pełniąc te funkcje, rozwinął szeroką współpracę z towarzystwami geograficznymi krajów sąsiednich, tj. z Węgrami, Czechosłowacją, Słowenią i Polską. W 1995 r. w uznaniu za aktywną współpracę z polskimi geografami został wybrany członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Z inicjatywy prof. H. Fischera w ramach Austriackiego Towarzystwa Geograficznego powstała Komisja Geomorfologii. Przez kilkanaście lat kierował działalnością tej Komisji. Jako jej przewodniczący w lipcu 1994 r. zorganizował w Wiedniu pierwszą środkowoeuropejską konferencję geomorfologów. Wzięło w niej udział 149 osób z 12 państw. Obrady odbywały się w pięknej, wielkiej auli Uniwersytetu Wiedeńskiego. Po obradach zorganizowano dwie wycieczki, w tym 5-dniową prowadził H. Fischer na przedpolu Alp i w Alpach (Dachstein). Wycieczka, w której brało udział 45 osób (chęć udziału wyraziło ponad 60), była wzorowo przygotowana merytorycznie i organizacyjnie. Jej wielką nowością i atrakcją były użyczone przez Armię austriacką dwa duże helikoptery, którymi odbywano lot nad Alpami.

Wielką wagę przywiązywał do pracy dydaktycznej ze studentami. Perfekcyjnie przygotowywał wykłady, praktyki terenowe i wycieczki naukowe. Dzięki szerokim kontaktom zagranicznym miał możliwość zapraszania licznych wykładowców z zagranicy i organizowania zagranicznych wycieczek. W roku 1985 z prof. Mario Panizzą (Uniwersytet w Modenie) prowadził kilkunastodniową wycieczkę studentów austriackich i włoskich we wschodnich Alpach i północnych Włoszech. Zapraszał do Wiednia zagranicznych geografów na cykle wykładów tematycznych (Gastprofessoren), m.in. prof. Clifford Embletona (King's College London), Martona Pesci (Węgierska Akademia Nauk), Horsta Menschinga (emerytowanego profesora z Hamburga) i niżej podpisanego (Instytut Geografii PAN). Po wykładach zwykle organizował z nimi wycieczki naukowe dla studentów i pracowników naukowych Instytutu: z Embletonem wycieczkę do południowej Anglii, z Pecsím i Szekely – na Węgry, a z Szupryczyńskim 2-tygodniową wycieczkę do Polski – od Tatr do Bałtyku. Z Horstem Menschingem poprowadził kilka wycieczek naukowych: Tunezja 1988, Maroko 1995, Argentyna 1997, Namibia-Południowa Afryka 1998, Jordania-Izrael 1999 i Egipt 2000.

Hans Fischer nawiązał też kontakty z Instytutem Geografii Rosyjskiej Akademii Nauk, a rezultatem tej współpracy były dwie duże wycieczki naukowe dla studentów: Europejska Rosja (z Moskwy do Petersburga), 1995 i Syberia – region Bajkału i Sajany, 1997. Program tych wycieczek przygotowali rosyjscy geografowie z Moskwy i Irkucka. W ostatnich latach swojej działalności doprowadził też do ścisłej współpracy z Uniwersytetem La Rioja w Argentynie. W Argentynie organizowano wspólne sympozja i wycieczki terenowe, a kilku studentów z Instytutu Geografii w Wiedniu zrealizowało tam swoje prace dyplomowe.

Poza działalnością w Instytucie zawsze aktywnie działał w Austriackim Towarzystwie Geograficznym, organizując odczyty, wykłady i wycieczki naukowe. W ostatnich dziesięcioleciach, już po przejściu na emeryturę, był współorganizatorem wycieczek dla małego grona przyjaciół (do którego i mnie zaliczono), głównie w Alpy Tyrolskie.

Z Prof. Fischerem spotkałem się pierwszy raz w 1981 r. w Holandii, podczas posiedzenia Grupy Roboczej Równin Nadrzecznych i Nadmorskich MUG (5–12 października). Później spotykaliśmy się w czasie moich krótkich pobytów w Wiedniu. W październiku 1989 r. H. Fischer gościł w Zakładzie Geomorfologii i Hydrologii Nizu w Toruniu. Nawiązana została oficjalna współpraca naukowa pomiędzy Instytutem Geografii w Wiedniu a Instytutem Geografii i PZ PAN w zakresie geografii fizycznej – głównie geomorfologii. W czasie tego pobytu H. Fischer wygłosił też dwa wykłady dla studentów i pracowników Instytutu Geografii UMK. Latem 1990 r. (czerwiec–wrzesień) prowadziliśmy wspólne badania naukowe w Tien-szanie w ramach wyprawy naukowej zorganizowanej przez Instytut Geografii AN ZSRR. Później spotykaliśmy się często w Austrii i w Polsce z okazji różnych imprez krajowych i zjazdów Polskiego i Austriackiego Towarzystwa Geograficznego.

Profesor Hans Fischer jest uczonym cieszącym się niekwestionowanym autorytetem naukowym, człowiekiem o ogromnych dokonaniach naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych, odznaczającym się ponadprzeciętną życzliwością wobec ludzi.

Jan Szupryczyński
IGiPZ PAN, Toruń

Działalność Rady Naukowej Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN w 2011 roku

Wybory do Rady Naukowej IGiPZ PAN na kadencję 2011–2014 odbyły się zgodnie z procedurą określoną w Statucie IGiPZ PAN i Regulaminie Rady Naukowej. Uchwała Rady z dnia 8 grudnia 2010 r. stanowiła, że w tej kadencji będzie ona liczyć 36 członków, z których 16 – to profesorowie zwyczajni i nadzwyczajni zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy (wchodzący do Rady automatycznie), 6 – członkowie PAN skierowani przez Wydział VII, 11 – pochodzący z wyboru wybitni specjaliści spoza IGiPZ PAN, bądź niepełnozatrudnieni emerytowani pracownicy Instytutu (profesorowie i doktorzy habilitowani), 3 osoby są przedstawicielami adiunktów, a jedną (w charakterze obserwatora) delegowali słuchacze Studiów Doktoranckich.

Skład Rady Naukowej IGiPZ PAN na kadencję 2011–2014 przedstawia się następująco: prof. dr hab. Leon Andrzejewski (UMK), prof. dr hab. Jerzy Bański (IGiPZ PAN), dr hab. Mirosław Błaszkiwicz (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Krzysztof Błażejczyk (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Teresa Czyż (UAM), prof. dr hab. Marek Degórski (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Bolesław Domański (UJ), prof. dr hab. Ryszard Domański (członek rzeczywisty PAN), prof. dr hab. Piotr Eberhardt (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Wojciech Froehlich (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Jacek Herbich (UG), prof. dr hab. Andrzej T. Jankowski (UŚ), dr hab. Tomasz Komornicki (prof. IGiPZ PAN), prof. dr hab. Piotr Korcelli (członek rzeczywisty PAN), prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski (UAM), prof. dr hab. Adam Kotarba (członek korespondent PAN), dr hab. Anna Kozłowska (IGiPZ PAN), dr hab. Barbara Krawczyk (IGiPZ PAN), dr hab. Roman Kulikowski (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Andrzej Lisowski (UW), prof. dr hab. Jan M. Matuszkiewicz (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Bogdan Ney (członek rzeczywisty PAN), dr hab. Joanna Plit (IGiPZ PAN), dr hab. Zofia Rączkowska (IGiPZ PAN), dr hab. Ewa Roo-Zielińska (IGiPZ PAN), dr hab. Roman Soja (IGiPZ PAN), dr hab. Jerzy Solon (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Leszek Starkel (członek rzeczywisty PAN), prof. dr hab. Tadeusz Strykiewicz (UAM), dr hab. Tomasz P. Śleszyński (prof. IGiPZ PAN), prof. dr hab. Zbigniew Taylor (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz (IGiPZ PAN), prof. dr hab. Jerzy Wilkin (członek korespondent PAN).

Przedstawicielami adiunktów i asystentów w Radzie Naukowej są: dr Konrad Czapiewski, dr Magdalena Kuchcik i dr Piotr Lamparski.

Funkcję przewodniczącego Rady powierzono prof. dr hab. Grzegorzowi Węclawowiczowi, a jego zastępców: prof. dr hab. Andrzejowi Kostrzewskiemu i prof. dr hab. Jerzemu Bańskiemu. Sekretarzem została dr hab. Barbara Krawczyk.

W posiedzeniach Rady brali również udział (z głosem doradczym) dr Jarosław Baranowski –zastępca dyrektora Instytutu do spraw administracyjno-technicznych oraz dr Bożenna Grabińska – przedstawicielka NSZZ „Solidarność”. Powołano dwie stałe komisje problemowe: do spraw geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej. Pracują one pod kierunkiem wiceprzewodniczących Rady.

W pierwszym roku działalności Rady nowej kadencji odbyło się 5 posiedzeń w dniach: 2 marca, 30 marca, 1 czerwca, 12 października i 14 grudnia 2011 r. Na posiedzeniach tych zakończono pozytywnym wnioskiem postępowanie o nadanie tytułu naukowego profesora dr. hab. Markowi Kupiszewskiemu, prof. IGiPZ PAN, 2 następne postępowania są w toku. Przeprowadzono 1 kolokwium habilitacyjne, a 1 jest kontynuowane. Zakończono 7 przewodów doktorskich (2 dalsze są na ukończeniu) i wszczęto 4 nowe. Ponadto przyjęto sprawozdanie z działalności naukowej Instytutu za rok 2010 oraz plany: badań, współpracy z zagranicą i plan finansowy na lata następne. Przyjęto propozycję Dyrektora Instytutu następującej obsady redaktorów naczelnych wydawnictw Instytutu:

- Geographia Polonica – dr hab. Marek Więckowski
- Przegląd Geograficzny – prof. dr hab. Zbigniew Taylor
- Prace Geograficzne – prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz
- Europa XXI – dr hab. Tomasz Komornicki
- Monografie – prof. dr hab. Marek Degórski
- Studia Obszarów Wiejskich – prof. dr hab. Jerzy Bański.

W roku sprawozdawczym sprawowano nadzór merytoryczny nad działalnością Studiów Doktoranckich w IGiPZ PAN, atestując kolejne lata studiów, rozpatrując wnioski o ich przedłużenie i wszczynając 3 przewody doktorskie słuchaczy.

Wejście w życie nowej ustawy o PAN (z dnia 30 kwietnia 2010 r.) oraz nowelizacja ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (obowiązująca od 1 października 2011 r.), spowodowało konieczność wprowadzenia zmian w Statucie IGiPZ PAN, uchwalenie nowego Regulaminu Rady oraz wprowadzenie zmian w Regulaminie oceny działalności naukowej pracowników IGiPZ PAN, a także uchwalenie Regulaminu konkursu na stanowiska naukowe w IGiPZ PAN. Zgodnie z wymogami ustawy o PAN powołano Rzecznika Dyscyplinarnego w IGiPZ PAN (dr hab. E. Roo-Zielińska) oraz wybrano Komisję Dyscyplinarną w składzie: dr hab. Anna Kozłowska, dr hab. Roman Kulikowski, prof. dr hab. Piotr Eberhardt, dr Konrad Czapiewski i dr Stanisław Kędzia. Powołano również 5-osobową Komisję do spraw oceny działalności naukowej pracowników IGiPZ PAN za okres 2008-2011. Jej przewodniczącym został prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz.

W dniu 12 października 2011 r. odbyło się kolokwium habilitacyjne dr. Marka Więckowskiego (Zakład Geografii Miast i Ludności IGiPZ PAN) zakończone uchwałą o nadaniu stopnia doktora habilitowanego nauk o Ziemi w zakresie geografii. Recenzentami rozprawy habilitacyjnej pt.: *Turystyka na obszarach przygranicznych Polski* i dorobku naukowego kandydata byli: prof. dr hab. Andrzej Kowalczyk (WGiSR UW), prof. dr hab. Wiesław Maik (WSG Bydgoszcz), prof. dr hab. Stanisław Liszewski (UŁ) i prof. dr hab. Antoni Jackowski (UJ).

W toczącym się przewodzie habilitacyjnym dr. Andrzeja Czernego powołano Zespół ds. tego postępowania oraz wybrano recenzentów.

W 2011 r. stopień doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii uzyskali:

- mgr Iwona Józefowicz (UKW w Bydgoszczy); tytuł rozprawy: *Codzienna ruchliwość osób niepełnosprawnych w Bydgoszczy*, obrona 29 marca 2011 r.; promotor: prof. dr hab. Zbigniew Taylor, recenzenci: prof. dr hab. Wiesław Maik (WSG Bydgoszcz), prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz (IGiPZ PAN);
- mgr Marcin Stępiak (Zakład Geografii Miast i Ludności IGiPZ PAN) – *Przestrzenna dekoncentracja zasobów mieszkaniowych w Warszawie w latach 1945–2008*, 29 marca 2011 r.; promotor: prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz (IGiPZ PAN), recenzenci: prof. dr hab. Piotr Korcelli (IGiPZ PAN) i dr hab. Andrzej Zborowski (UJ);
- mgr Rafał Wiśniewski (Zakład Przestrzennego Zagospodarowania) – *Dojazdy do pracy do Białegostoku – przemiany w okresie 1983–2005 na tle sytuacji demograficznej i społecznej*, 30 marca 2011 r.; promotor: dr hab. Tomasz Komornicki, prof. IGiPZ PAN, recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Gawryszewski (IGiPZ PAN) i dr hab. Jerzy Kitowski (URz);
- mgr Izabela Zawiska (Studia Doktoranckie) – *Zmiany środowiska przyrodniczego w późnym glacie i holocenie w otoczeniu jeziora Łukie (Polesie Lubelskie)*, 11 października 2011 r.; promotor: prof. dr hab. Marek Degórski, recenzenci: dr hab. Mirosław Błaszczewicz (IGiPZ PAN) i prof. dr hab. Krystyna Szeroczyńska (Instytut Nauk Geologicznych PAN);
- mgr Monika Bąkowska (UKW w Bydgoszczy) – *Zmienność dobową, sezonową i wieloletnią warunków biotermicznych w Polsce*, 13 grudnia 2011 r.; promotor: prof. dr hab. Krzysztof Błazejczyk (IGiPZ PAN), recenzenci: dr hab. Barbara Krawczyk (IGiPZ PAN) i dr hab. Robert Twardosz (UJ);
- mgr Maja Walczak-Kowalska (Studia Doktoranckie) – *Przekształcenia antropogeniczne torfowiska Bagno Pulwy w latach 1956–2010 w świetle jego ochrony*, 13 grud-

nia 2011 r.; promotor: prof. dr hab. Marek Degórski, recenzenci: dr hab. Mirosław Błaszkiwicz (IGiPZ PAN) oraz prof. dr hab. Sławomir Żurek (UHP w Kielcach).

– mgr Piotr Siłka (Zakład Przestrzennego Zagospodarowania IGiPZ PAN) – *Potencjał innowacyjny wybranych miast Polski a ich rozwój gospodarczy*, 13 grudnia 2011 r.; promotor: dr hab. Tomasz Komornicki, prof. IGiPZ PAN, recenzenci: prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz (UAM), prof. dr hab. Jan Łoboda (UWr.).

Dwa przewody doktorskie: mgr Magdaleny Górczyńskiej (Studia Doktoranckie) i mgr Michała Habla (UKW w Bydgoszczy) są na ukończeniu; powołano w nich recenzentów oraz komisje egzaminacyjne.

Wszczęto 4 przewody doktorskie: mgr. Michała Słowińskiego (Zakład Zasobów Środowiska i Geozagrożeń IGiPZ PAN) oraz słuchaczy Studiów Doktoranckich: mgr mgr Joanny Stefaniuk, Małgorzaty Miłosz-Cielma i Barbary Szejgiec.

Barbara Krawczyk
IGiPZ PAN Warszawa

Konferencja „Rozwój i zanik lądolodu fazy pomorskiej zlodowacenia Wisły na Pomorzu Wschodnim”

Stara Kiszewa, 5–9.09.2011 r.

Tradycyjnie w pierwszych dniach września odbywają się konferencje z cyklu „Stratygrafia Plejstocenu Polski”. W dniach od 5 do 9 września 2011 r. w Starej Kiszewie, na Kociewiu, odbyła się już XVIII Konferencja z tego cyklu. Została ona zorganizowana przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (Zakład z Torunia) oraz przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy z Warszawy. Przewodniczącym komitetu organizacyjnego był dr hab. Mirosław Błaszkiwicz, prof. IGiPZ PAN. Na miejsce obrad wybrano hotel o znamiennej nazwie „Wrota Kaszub”. Otwarcia dokonali prof. dr hab. Marek Degórski – Dyrektor IGiPZ PAN oraz prof. dr hab. Jerzy Nawrocki – Dyrektor PIG-PIB. W konferencji brało udział 90 uczestników, w tym goście z Niemiec i Czech (fot. 1).

Ułożone tematycznie sesje referatowe poświęcone były zagadnieniom stratygraficznym, geologicznym, klimatycznym i paleoekologicznym, dotyczącym zarówno obszarów objętych ostatnim zlodowaceniem (Pomorza Wschodniego, Polski północno-wschodniej, północnej Meklemburgii w Niemczech), jak i obszarów staroglacjalnych. Dużo uwagi poświęcono problematyce wykształcenia osadów górnego plejstocenu oraz procesom peryglacjalnym. Poruszane były również kwestie związane z rekonstrukcją zmian klimatycznych i środowiskowych w holocenie.

W sesji wprowadzającej M. Błaszkiwicz mówił o wybranych zagadnieniach dotyczących czwartorzędu Kociewia. W ciągu całego dnia uczestnicy wysłuchali w sumie 29 referatów. Na sesji posterowej przedstawiono ponad 20 posterów, a ich autorzy mieli możliwość krótkiej prezentacji swoich wyników badań. Sesją tą bardzo sprawnie kierował dr hab. Wojciech Wysota.

Podczas końcowej dyskusji, która okazała się bardzo burzliwa, poruszono m.in. zagadnienie kompleksu środkowopolskiego i interglacjału lubawskiego oraz osadów vistuliańskich i ich stratygrafii w rejonie Doliny Dolnej Wisły. Wysunięto propozycję szersze-

go zastosowania w stratygrafii plejstocenu podziału chronostratygraficznego opartego na stadiach izotopowych tlenu (^{16}O do ^{18}O). W podsumowaniu dyskusji wskazano na stopniowo rozszerzającą się formułę kolejnych konferencji stratygrafii plejstocenu – od zagadnień ściśle związanych z kartowaniem geologicznym do szerzej rozumianej problematyki paleośrodowiskowej poszczególnych jednostek czwartorzędu.

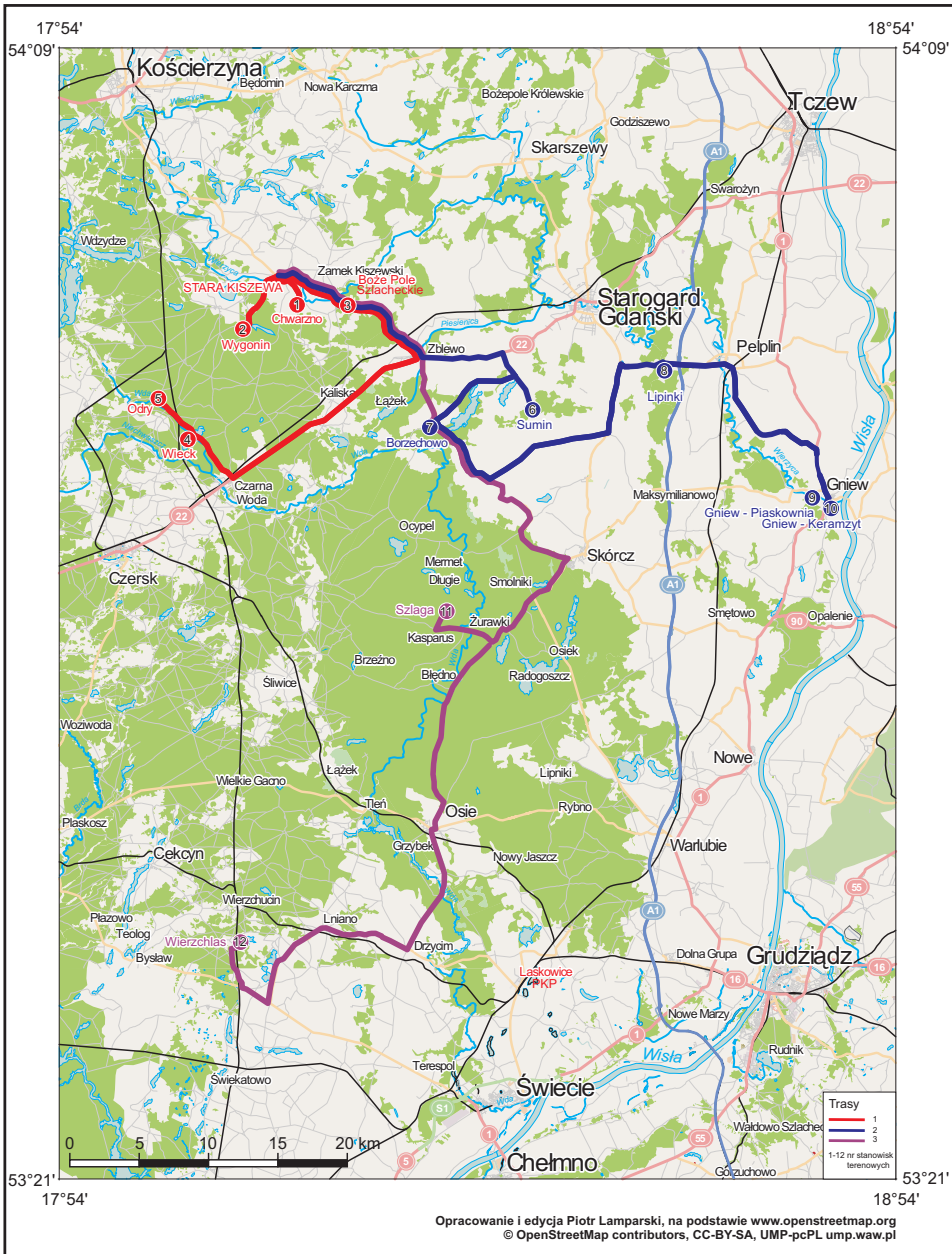
Fot. 1. Uczestnicy XVIII Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Stratygrafia plejstocenu Polski” – przed hotelem „Wrota Kaszub” w Starej Kiszewie (fot. M.T. Karasiewicz).

Konferencja odbywała się w mało znanym, a malowniczym regionie Polski – na Ziemi Kociewskiej, przy północnej granicy Borów Tucholskich, w dorzeczu Wierzycy i Wdy.

W trakcie sesji terenowych prezentowane były stanowiska geologiczne i geomorfologiczne dokumentujące strefę czołowomorenową łądolodu korelowaną z fazą pomorską ostatniego zlodowacenia w rejonie Starej Kiszewy.

W odsłonięciu w Chwarznie, prof. M. Błaszkievicz, dr Olaf Jushus i dr Adam Krupa prezentowali oz, który po ustąpieniu łądolodu został przekształcony w warunkach peryglacjalnych. W tym samym stanowisku dr Piotr Czubla wraz z dr. Olafem Jushusem zaprezentowali eratyki przewodnie i omówili ich możliwe kierunki transportu przez łądolód plejstoceniński.

Na stanowisku w Wygoninie zaprezentowano i szczegółowo scharakteryzowano (M. Błaszkievicz, M. Degórski, A. Krupa) strefę sedymentacyjną krawędzi kontaktu lodowego, stanowiąca proksymalną część wysokiego poziomu sandrowego. Poruszono zagadnienia związane z wkraczaniem wieloletniej zmarzliny na obszary odsłaniane od łądolodu. W odsłoniętym profilu glebowym można było obserwować dobrze wykształcony zapis warstwy czynnej wieloletniej zmarzliny.

Ryc. 1. Stanowiska geologiczne i geomorfologiczne dokumentujące strefę czołowomorenową łądolodu, korelowaną z fazą pomorską ostatniego zlodowacenia w rejonie Starej Kiszewy

W kolejnym dniu terenowym nad rzeką Wierzycą (stanowisko Boże Pole Szlacheckie) Mirosław Błaszkievicz i dr Jarmila Krzysińska omówili, przy perfekcyjnie przygotowa-

nym odsłonięciu, ewolucję późnoglacialnego jeziora wypełniającego depresję końcową. Wskazano dowody ciągłości sedimentacji zbiornikowej, trwającej od ustąpienia lądolodu (z uwzględnieniem procesu wytapiania brył martwego lodu) aż po okres holoceniński.

W obrębie rynny Jezior Borzechowskich zlokalizowane było jedno z najciekawszych stanowisk, gdzie wykazany został związek rozwoju jezior z ewolucją doliny Wdy (M. Błaszkiwicz, mgr M Słowiński). W widocznym w tym miejscu profilu osadów równiny zalewowej (wiercenie tzw. sondą Więckowskiego) obserwowaliśmy mięszką serię osadów jeziornych, na które wkroczyła delta Wdy, a także preborealny torf bazalny występujący w spągu osadów jeziornych.

W rejonie Borzechowa uczestnicy konferencji mogli zobaczyć w terenie strefę marginalną lądolodu, wykształconą tu w postaci krótkich i wyraźnie widocznych w morfologii rynien subglacialnych i powiązanych z nimi stożków marginalnych. Opisywane formy łączą się w jeden duży szlak sandrowy towarzyszący rynnie Jezior Borzechowskich.

Przy stanowisku Lipinki dr Piotr Gierszewski nakreślił problem genezy form znanych w literaturze jako oz starogardzki. Jak wykazują prowadzone przez autora badania, geneza tych form jest bardziej złożona.

W odsłonięciu zlokalizowanym w Gniewie – Piaskowni przedstawiono wielowątkowe aspekty stratygrafii osadów vistulianu dla obszaru doliny dolnej Wisły. W wyrobisku występuje 25-metrowa seria osadów piaszczystych przykryta warstwą gliny morenowej (o miąższości 3,5 m) W osadach kompleksu piaszczystego licznie występują muszle mięczaków morskich, częste są również skamieniałe kości zwierząt (oznaczono między innymi ząb i cios mamuta, kość ramieniową nosorożca i kość piszczelową konia). Zwracająca uwagę seria piaszczysta reprezentuje osady rzeki piaskodennej o generalnym kierunku przepływu z północy na południe. Wykształcenie kontaktu tej serii z wyżej leżącą gliną, wskazuje na znaczną dynamikę lądolodu górnovistuliańskiego (fot. 2).

Zagadnienie zastoiska gniewskiego z mięszką serią ilów gniewskich przedstawili w sąsiednim stanowisku Gniew – Keramzyt dr Beata Gruszka i prof. Mirosław Błaszkiwicz. Osady glaciolimniczne wykształcone są w postaci typowych ilów warwowych oraz ilów o strukturze masywnej, wśród których spotykane są klasty diamiktonowe. Niestety w związku z wyjątkowo niesprzyjającą aurą nie udało się dotrzeć do ściany odsłonięcia.

Kulminacyjnym punktem terenowym było stanowisko Szłaga (dzień trzeci) w środkowym odcinku doliny Wdy, w którym pokazano i omówiono fragment suchej doliny koło Szłagi. Podziwialiśmy dawną, późnoglacialną, dolinę rzeki Wdy „porzuconą” na odcinku o długości około 3 km. Obecnie jest to „suche” zakole dolinne stanowiące część dobrze rozwiniętego systemu rzeki jednokorytowej (fot. 3). M. Błaszkiwicz omówił na tym przykładzie zagadnienia związane z kształtowaniem się systemów rzeczno-jeziornych na obszarach młodoglacialnych. Specjalnie na potrzeby konferencji firma „Geofizyka Toruń” zaprezentowała możliwości urządzenia wiertniczego Geoprobe. Wykonane zostało wiercenie do głębokości 6 m, o profilu (od dołu): torf, gytie jeziorne oraz osady jeziorne, deltowe i fluwialne. Użycie tej sondy pozwala na pobranie rdzenia osadów mineralnych o nienaruszonej strukturze.

W trakcie sesji terenowych uczestnicy mieli możliwość odwiedzenia rezerwatu archeologicznego Kręgi Kamienne w Odrach, największego w Polsce cmentarzyska skandynawskich Gotów. Położone na prawym, wysokim brzegu Wdy zajmuje obszar oko-

Fot. 2. Kontakt serii piaszczystej i gliny bazalnej w stanowisku Gniew Piaskownia, za głazem widoczne ślady płużenia. Głina ta pochodzi prawdopodobnie z fazy pomorskiej ostatniego zlodowacenia (fot. *M.T. Karasiewicz*)

Fot. 3. Późnoglacialne „suche” zakole doliny Wdy koło Szlagi (fot. *T. Krzywicki*)

ło 1,6 ha. O walorach przyrodniczych rezerwatu stanowią unikalne porosty na głazach narzutowych (gnejsy, granity i piaskowce).

Konferencję wieńczyła wizyta w Rezerwacie Cisów Staropolskich im. Leona Wyczółkowskiego w Wierchlesie. Pod prawną ochroną (od 1900 r.) znajduje się wyjątkowe w skali europejskiej stanowisko cisa pospolitego (*Taxus baccata*), porastające wznieślenia po południowej stronie jeziora Mukrz.

Zagadnienia geomorfologii i geologii obszaru objętego rezerwatem przedstawił dr Mirosław T. Karasiewicz, a dr Jarosław Pająkowski przybliżył problematykę związaną ze spadkiem populacji i ochroną cisa. Od dr Agnieszki Noryskiewicz dowiedzieliśmy się m.in. o pierwszych śladach działalności człowieka w tej okolicy, wnioskowanych na podstawie badań palinologicznych osadów jeziora Mukrz i okolicznych torfowisk.

Słowa uznania należą się przede wszystkim organizatorom konferencji, za doskonały wybór miejsca, świetne warunki zakwaterowania, sprawny przebieg referatowych i terenowych sesji, przygotowanie odsłoneń oraz znakomitą atmosferę. W tym miejscu szczególne podziękowania dla pani Hanny Bargiel za nieoceniony wkład organizacyjny oraz dla licznej grupy studentów, wolontariuszy z IG UKW w Bydgoszczy, za pomoc głównie w przygotowaniu odsłoneń i obsłudze konferencji. Należy też podkreślić wielką gościnność Katarzyny i Zbigniewa Muchowskich, gospodarzy hotelu „Wrota Kaszub” w Starej Kiszewie.

Streszczenia referatów oraz opis prezentowanych stanowisk zawiera przewodnik konferencji, dostępny w zasobach biblioteki PIG-PIB.

Kolejna, XIX konferencja z cyklu „Stratygrafia plejstocenu Polski” zaplanowana jest na wrzesień 2012 r. i ma się odbyć w okolicach Szczecina. Głównym organizatorem będzie Oddział Geologii Morza PIG-PIB, Zakład Regionalny Geologii Pomorza.

Mirosław T. Karasiewicz

Instytut Geografii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Joanna Rychel, Katarzyna Pochocka-Szwarc

Państwowy Instytut Geologiczny-PIB, Warszawa

Warsztaty Naukowe nt. „Torfowiska w krajobrazie przekształconym – – funkcjonowanie i ochrona” Wawrzkowizna, 1–3.06.2011 r.

W dniach od 1 do 3 czerwca 2011 r. odbyły się warsztaty naukowe na temat: „Torfowiska w krajobrazie przekształconym – funkcjonowanie i ochrona” zorganizowane przez Uniwersytet Łódzki, a bazą warsztatów był ośrodek Ośrodek Sportu i Rekreacji w Wawrzkowiznie koło Bełchatowa. Komitet organizacyjny reprezentujący trzy jednostki uniwersyteckie – prof. Krystyna Turkowska (Katedra Badań Czwartorzędu UŁ), prof. Leszek Kucharski (Katedra Ochrony Przyrody UŁ) oraz dr Maciej Ziulkiewicz (Pracownia Geologii UŁ) – przygotował program obejmujący część kameralną i terenową.

Spotkanie rozpoczęła sesja wprowadzająca, w której zaprezentowane zostały krótkie, około 30-minutowe wykłady dotyczące różnych aspektów funkcjonowania torfowisk.

Prof. Kazimierz Tobolski na tle historii badań pyłkowych w Europie i w Polsce przedstawił stan torfowisk, które były pierwszymi w Polsce obiektami takich analiz, postulując konieczność wykonania nowych badań na tych torfowiskach oraz zadbania o ich stan i właściwą ochronę. Omówił wyniki badań B. Szafrana, który opublikował w 1925 r. wyniki pierwszej analizy pyłkowej w Polsce, ustalając wiek torfowiska Pakosław koło Ilży,

następnie prace J. Treli (1927 r.) nad wiekiem torfowiska w Wolbromiu i A. Paszewskiego (1928 r.) na torfowisku Linje, na Bielawskim Błocie w strefie wybrzeża Bałtyku i w dolinie Noteci. Tylko niektóre z obiektów (Linje, Wolbrom, Bielawa) doczekały się szczegółowych nowych badań.

Prof. Sławomir Żurek, bazując na własnych wieloletnich badaniach terenowych, omówił relacje między rzeźbą i litologią obszarów a procesem powstawania i funkcjonowania torfowisk. Badania prowadzone były w północno-wschodniej Polsce, głównie w dolinie Biebrzy i Narwi. Prelegent przedstawił swą klasyfikację torfowisk opartą na związku z rzeźbą, litologią, hydrologią i innymi utworami mokradłowymi.

Prof. Jerzy J. Małecki wskazał znaczenie torfowisk i zawartych w ich złożach substancji organicznych dla chemizmu wód powierzchniowych i podziemnych. Prof. Leszek Kucharski przedstawił szatę roślinną torfowisk Polski środkowej, jej stan obecny, zagrożenia oraz problemy ochrony zbiorowisk i gatunków torfowiskowych. Mgr Mateusz Grygoruk w imieniu własnym i prof. Tomasza Okruszko omówił hydrologiczne aspekty funkcjonowania obszarów mokradłowych w zlewniach rzecznych.

W kolejnych sesjach kameralnych uczestnicy warsztatów prezentowali wyniki własnych badań, ukazując je na szerszym tle zagadnień współczesnej tetmatologii lub podkreślając poznawczy charakter nowych badań. Spośród wielu ciekawych wystąpień warto wymienić propozycję modyfikacji klasyfikacji utworów biogenicznych w systemie Troels-Smitha w odniesieniu do osadów biogeniczno-węglanowych torfowisk źródłiskowych, przedstawioną przez dr. hab. Radosława Dobrowolskiego, która wywołała dyskusję, ale została zaakceptowana. Prezentowany i dyskutowany był problem pływających wysp torfowych (dr Grzegorz Kowalewski, dr Artur Zieliński), jak też znaczenie licznych analiz utworów biogenicznych występujących w obrębie torfowisk: dendrochronologicznych (dr Anna Cedro), paleobotanicznych (prof. Marek Kloss), kopalnych ameb skorupkowych (dr hab. Mariusz Lamentowicz) czy geochemicznych (mgr Bartosz Bieniek, reprezentujący zespół prof. Ryszarda Borówki). Pływające wyspy w torfowiskach torfowych badano w Borach Tucholskich (rezerwaty Dury i Jeziora Kozie), a w torfowiskach krasu gipsowego – koło Staszowa w Lasach Golejowskich (osady późnoglacialne i wczesnoholocenicke torfowiska Zielone Oko oraz jezior Donica i Jasne). Badania dendrochronologiczne (wiek drzew i szerokość przyrostów na torfowiskach) prowadzone były na Białych Ługach pod Kielcami, na Czarnym Bagnie w Górach Orlickich, na torfowisku Stążki i Słowińskie Błota na Pomorzu oraz na niskich torfowiskach okolic zbiornika wodnego Jeziorsko. Paleobotaniczne badania 4-metrowego złoża na Czerwonym Bagnie w dolinie Biebrzy pozwoliły wyróżnić 8 głównych etapów jego rozwoju od allerödu do dziś. Badania geochemiczne prowadził liczny zespół Zakładu Geologii i Paleogeografii Uniwersytetu Szczecińskiego w strefie ujściowej Odry i Regi oraz w basenie jeziora Jamno.

W kilku wystąpieniach najsilniej akcentowany był aspekt geologiczny i geomorfologiczny torfowisk z różnych części Polski, takich jak Kotlina Orawsko-Nowotarska i Bieszczady (prof. Adam Łajczak), Góry Świętokrzyskie (dr Małgorzata Ludwikowska-Kędzia z zespołem), czy region łódzki (dr hab. Juliusz Twardy i dr Jacek Forysiak). Szereg wystąpień dotyczył współczesnego stanu obszarów mokradłowych i problemów ich ochrony (m.in.: dr hab. Adam Bogacz, dr Dariusz Woronko, dr Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, mgr Piotr Niedźwiedzki z zespołem, mgr Joanna Nowakowska oraz mgr Dorota Bernacka).

Podobny wachlarz zagadnień przedstawiono w sesji posterowej, sprawnie przeprowadzonej przez dr hab. Dorotę Nalepkę. Zaprezentowano 24 prace. Postery autorstwa doktorantów i studentów oceniono w ramach konkursu, w którym wzięto pod uwagę wartość merytoryczną, walory graficzne oraz prezentację treści. Komisja konkursowa za najlepszą uznała pracę mgr Aleksandry Majeckiej oraz wyróżniła poster studentów UAM: Macieja Jędrzejczaka i Natalii Olejnik.

W sesji referatowej poprzedzającej wycieczkę terenową w drugim dniu warsztatów zaprezentowano zagadnienia dotyczące torfowisk centralnej Polski – ich zróżnicowania hydrochemicznego (dr Maciej Ziulkiewicz), jak też degradacji siedlisk na wybranych torfowiskach (dr Dominik Kopeć, dr Dorota Michalska-Hejduk oraz dr Joanna Żelazna-Wieczorek i dr Beata Woziwoda). Przybliżone zostały problemy związane z wpływem odkrywek kopalni węgla brunatnego okolic Bełchatowa na stosunki wodne (prof. Zygmunt Maksymiuk), a także szaty roślinnej w tym obszarze (prof. Leszek Kucharski z zespołem).

Fot. 1. Uczestnicy warsztatów w punkcie widokowym na odkrywkę Bełchatów (fot. S. Żurek)

Program warsztatów obejmował też prezentacje obiektów w terenie. Zaplanowano trzy wycieczki:

- przed oficjalnym rozpoczęciem warsztatów, fakultatywna, do odkrywki Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów, gdzie dr Jan Goździk, wraz z mgr Anną Skórzak przedstawili zarys budowy geologicznej oraz obecnie widoczną w odkrywce sytuację, podkreślając interesujące odsłonięcia w strefie wysadu solnego Dębina. Następnie dr J. Goździk zaprezentował kopalne zbiorniki akumulacji biogenicznej (m.in. Kuców);
- do doliny Rakówki w sąsiedztwie ośrodka Wawrzkowizna – została odwołana z powodu intensywnych opadów;
- w drugim dniu warsztatów, obejmowała prezentację torfowisk Kotliny Szczercowskiej: w miejscowości Podwódka (w kotlinie o glacialnych założeniach), gdzie przedstawiono

jeden z systemów źródeł z ciekawą charakterystyką hydrologiczną i mikroflorą okrzemek oraz wstępne wyniki analiz złoża torfu jakie powstało w kotlinie. Na drugim stanowisku – rezerwat Korzeń w dolinie Widawki – omawiano wyniki szerokich badań, dotyczących zarówno współczesnego funkcjonowania torfowiska, jak też osadów biogenicznych wypełniających system starorzeczy w jakim powstało torfowisko (cechy geomorfologiczne i geologiczne, hydrochemia wód, okrzemki, szata roślinna, skład botaniczny torfu, analiza pyłkowa, skład chemiczny osadów oraz skład wioślarek). Następnym stanowiskiem był obszar zdegradowanych mokradeł w pobliżu miejscowości Trząs, położonych w strefie leja depresji kopalni odkrywkowej.

Fot. 2. Rezerwat Korzeń, torfowisko przejściowe (fot. S. Żurek)

Materiały warsztatów są dostępne w wersji elektronicznej na stronach internetowych jednostek organizujących spotkanie, zaś pełne wersje wystąpień ukazały się w osobnej publikacji¹.

Jacek Forysiak

Katedra Badań Czwartorzędu, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Sławomir Żurek

Instytut Geografii, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy, Kielce

¹ „Torfowiska w krajobrazie przekształconym – funkcjonowanie i ochrona”. Warsztaty Naukowe, Wawrzkowizna 1–3 czerwca 2011, Katedra Badań Czwartorzędu WNG Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011; 105 s.; zob. także: *Torfowiska dorzecza Widawki. Wybrane problemy i przykłady. Przewodnik sesji terenowej. Warsztaty Naukowe „Torfowiska w krajobrazie przekształconym” 1–3 czerwca 2011*, Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź-Belchatów 2011; 95 s.

XV Ogólnopolska Konferencja Limnologiczna

Toruń, 21–23.09.2011 r.

Jubileuszowa, XV konferencja Polskiego Towarzystwa Limnologicznego¹ odbyła się w Toruniu. Obrady toczyły się w Centrum Konferencyjnym „Filmar”, gdzie uczestnicy także mieszkali. Po okolicznościowych wystąpieniach z okazji 10-lecia Polskiego Towarzystwa Limnologicznego podsumowania działalności Towarzystwa dokonał jego pierwszy prezes, Adam Choiński z UAM Poznań. Krótco omówił wszystkie konferencje PTLim, od poznańskiej w 1997 r. do spotkania w 2010 r. w Starym Drawsku. Trochę dłużej zatrzymał się przy X Jubileuszowej Konferencji w Czernicy (Bory Tucholskie), którą organizował Zakład Biogeografii i Paleoekologii UAM – powstała wówczas pierwsza i jedyna do tej pory Naukowa Sekcja Paleolimnologii² z własną serią *Studia Limnologica et Telmatologica*. Problematyka paleolimnologiczna dominowała jeszcze na XIII konferencji na Pojezierzu Suwalskim i Wigrach.

Tym razem spotkanie miało charakter wybitnie kameralny, gdyż w ciągu 3 dni odbyło się 7 sesji referatowych i sesja posterowa, a część terenowa ograniczyła się do 2-godzinnej rejsu statkiem spacerowym po Wiśle od Torunia do ujścia Drwęcy i z powrotem.

W środę 21 września odbyły się 3 sesje referatowe. W sesji 1 prowadzonej przez Andrzeja T. Jankowskiego dominowały wystąpienia reprezentantów Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej. M. Dąbrowski referował tezy swej pracy doktorskiej o podziemnej wymianie wody w jeziorach na przykładzie rynnowego zbiornika Rospuda Filipowska. Omawiał badania temperatury wody, wskazując na miejsca wypływu wód podziemnych do jeziora. T. Chmal i M. Chmal ze Stacji Hydrologicznej w Radzynie mówili o korekcie opadów atmosferycznych i parowaniu z łądu i Jeziora Sławskiego. Dość burzliwą dyskusję wzbudził referat B. Nowaka i współautorów – o usystematyzowaniu granic pojezierzy, zarówno większych jak i mniejszych jednostek fizycznogeograficznych. Autorzy operowali przykładami jednostek „bezeziernych”, takich jak Równina Wrzesińska, w skład której wchodzi jednak liczne jeziora. Problem ten wymaga dalszych prac i zespołu liczniejszego niż ten z IMGW Poznań. E. Tomaszewski omówił kształtowanie się wieloletnich niedoborów odpływu niżówkowego w zlewniach jeziornych dorzecza Warty, Noteci i Gwdy. Ostatni referat, W. Sobolewskiego i M. Turczyńskiego z UMCS, dotyczył tworzenia baz danych limnologicznych.

W poobiedniej sesji 2 prowadzonej przez Helenę Gawrońską z Olsztyna wygłoszono 5 referatów. Wystąpienie prof. Michała Naumienki z Uniwersytetu Hydrometeorologicznego z Petersburga dotyczyło reżimu termicznego jeziora Ładoga, a prof. A. Doganowskiego z tegoż uniwersytetu – procesów tranzytowo-akumulacyjnych w jeziorach. A. Choiński i A. Strzelczak próbowali powiązać pionowe wahania temperatury wody Morskiego Oka ze zmianami temperatury powietrza i prędkości wiatru.

W sesji 3 mówiono o rekultywacji Jeziora Domowego w Szczytnie (H. Gawrońska z zespołem), o konieczności integracji badań hydrologicznych z hydrobiologicznymi

¹ Zob. S. Żurek, 2010, *XIII Ogólnopolska Konferencja Limnologiczna*, Przegląd Geograficzny, 82, 1, s. 129–131.

² G. Kowalewski, A. Osadczyk, J. Pająkowski, W. Tylmann, 2007, *Komisja Naukowa Paleolimnologii Polskiego Towarzystwa Limnologicznego*, *Studia Limnologica et Telmatologica*, 1, 1, s. 112–114.

mi (M. Wiśniewski, UMK Toruń), o przyczynach pogarszania się jakości wody we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym (J. Jańczak z zespołem) i eutrofizacji rynnowych jezior zlewni rzeki Drawy (M. Kornaś, IMGW Poznań). Wieczorem odbyła się uroczysta kolacja z nieco zbyt głośnym udziałem nowoczesnego zespołu muzycznego.

W sesji 4 referowano m.in. wyniki badań nad jeziorami przybrzeżnymi Bałtyku (R. Sziwa), antropogenicznym Jeziorem Kopalińskim (R. Ciesliński) oraz kształtowaniem reżimu hydrologicznego Raduni przez zbiorniki wodne (G. Banach, J. Jańczak).

Referaty sesji 5, której przewodniczył Adam Choiński, dotyczyły morfo- i hydrogenezy jeziora Szara-Nur w rejonie Bajkału (E. Kozyriewa z Rosyjskiej Akademii Nauk w Irkucku z zespołem – m.in. dwoje badaczy z Uniwersytetu Śląskiego), monitoringu zmian stanów wody jezior Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego (Z. Michalczyk z zespołem UMCS), hydrologii bezodpływowego Jeziora Czarne Gościńskie na Polesiu Zachodnim (K. Mięsiak-Wójcik, UMCS), zmian typów hydrologicznych jezior w zlewni kanału Ostrowo-Gopło (W. Marszelewski z zespołem, UMK Toruń), oraz jezior na Pojezierzu Kaszubskim tworzących kaskadę (J. Fac-Beneda, UG). Przed obiadem odbyła się jeszcze sesja posterowa, a po obiedzie wspomniany już rejs statkiem po Wiśle, zakończonej kolacją w klubie studenckim w miasteczku uniwersyteckim.

W piątek 23 września sesję 6 prowadził Sławomir Żurek. Z ciekawszych zagadnień można wymienić badania fauny bezkręgowej w starorzeczach (K. Obolewski, AP Słupsk) oraz skład chemiczny osadów jeziorok wulkanicznych na Kamczatce (R. Machowski i M. Rzężała, UŚ). W ostatniej 7 sesji prowadzonej przez Jerzego Jańczaka referowano problemy paleolimnologiczne. G. Kowalewski z UAM Poznań mówił o jeziorach śródtorfowiskowych na przykładzie rezerwatów „Jeziora Kozie” i „Jeziora Dury” i ich związku z otaczającymi torfowiskami. W. Tylmann z UG z naukowcami z Uniwersytetu w Bremie (C. Ohlendorf, B. Zolitschka) i UAM (M. Woszczyk) starali się ustalić współczesne warunki sedymentacji osadów laminowanych jeziora Suminko na Pojezierzu Kaszubskim. S. Żurek i M. Bernacik (UJK Kielce) w ostatnim referacie prezentowali problemy genezy 23 torfowisk oraz jezior Lucieńskiego i Białego na Pojezierzu Gostynińskim. Torfowiska mechowiskowe i olesowe zalegające w rynnie mają genezę jeziorną, a 5-metrowe wapienne osady Jeziora Lucieńskiego akumulowały się od allerrödu do subborealu. Ośmiometrowe wapienne osady Jeziora Białego są znacznie młodsze i odkładały się dopiero od początków okresu atlantyckiego.

Po referacie odbyła się dyskusja końcowa, przedkładano wnioski i propozycje dotyczące zarówno zagadnień omawianych na konferencji, jak i dalszej działalności Towarzystwa Limnologicznego. Podsumowania konferencji dokonała prezes PTLim, prof. Elżbieta Bajkiewicz-Grabowska z Uniwersytetu Gdańskiego.

Sławomir Żurek

Instytut Geografii, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy, Kielce

R E C E N Z E N C I

PRZEGLĄD GEOGRAFICZNY
2012, 84, 1

Redaktor Przeglądu Geograficznego uprzejmie dziękuje niżej wymienionym osobom, które w okresie od stycznia do grudnia 2011 r. recenzowały materiały nadesłane do Redakcji.

Andrzej Arażny	Krzysztof Migala
Krzysztof Badora	Barbara Miszewska
Artur Bajerski	Mirosław Mularczyk
Jerzy Bański	Wojciech Oleś
Marek Błaś	Maciej Ostrowski
Krzysztof Błażejczyk	Małgorzata Owczarek
Tadeusz Borys	Radosław Pikies
Jacek Brdulak	Iwona Piotrowska
Tadeusz Chmielewski	Florian Plit
Dorota Dobrowolska	Zbigniew Podgórski
Bolesław Domański	Grzegorz Racki
Ryszard Domański	Elżbieta Rojan
Wojciech Froehlich	Andrzej Rosner
Piotr Gierszewski	Doroteusz Sawicki
Grzegorz Gorzelak	Józef Smoliński
Zofia Gręplowska	Marek Sobczyński
Jacek Herbich	Roman Soja
Mariusz Kistowski	Izabela Sołjan
Danuta Kołodziejczyk	Krzysztof Stachowiak
Leszek A. Kosiński	Mirosław Sułek
Andrzej Kowalczyk	Ewa Symonides
Mariusz Kowalski	Czesław Szafranski
Jacek Kozak	Joanna Szczepankiewicz-Battek
Adam Krawczyk	Maciej Tarkowski
Roman Kulikowski	Grzegorz Tokarz
Michał Leśniewski	Anna Tomaszewska
Jacek Leśny	Edmund Tomaszewski
Piotr Lewandowski	Grzegorz Węclawowicz
Andrzej Lisowski	Marek Więckowski
Stanisław Liszewski	Krzysztof H. Wojciechowski
Halina Lorenc	Anna Wolff-Powęska
Leszek Łęczyński	Alojzy Woś
Jan Łoboda	Barbara Wrona
Marek Maciejewski	Bartłomiej Wyżga
Artur Magnuszewski	Artur Zieliński
Wiesław Maik	Elwira Żmudzka
Włodzimierz Marszelewski	Arkadiusz Żukowski

Informacja dla Autorów

Przegląd Geograficzny publikuje oryginalne prace teoretyczne, metodologiczne i empiryczne (**niebędące typowymi przyczynkami ani wstępnymi wynikami badań, zwłaszcza empirycznych**) z zakresu szeroko pojmowanej problematyki geograficznej i przestrzennego zagospodarowania kraju. Zapraszamy Autorów do współpracy z naszym kwartalnikiem przez nadsyłanie wartościowych artykułów i notatek, materiałów dyskusyjnych, recenzji (w tym oprogramowania geograficznego) oraz sprawozdań. Przestrzeganie poniższych zaleceń formalnych usprawni prace redakcyjne i przyczyni się do szybszej publikacji nadsyłanych materiałów.

Uwagi ogólne. Złożenie przez Autora tekstu do Przeglądu Geograficznego oznacza, że **materiał nie jest przewidziany do druku w innym wydawnictwie**. Prosimy o przysyłanie materiałów w postaci elektronicznej, z powklejanymi rycinami i tabelami, w łatwym do odczytania formacie (Word, ew. PDF, ale wówczas prosimy dane o Autorze zamieszczać na osobnej stronie, a nie tytułowej artykulu) – w postaci, w jakiej zostaną przesłane do recenzji. Można także przesłać tekst w postaci wydruku komputerowego, w trzech egzemplarzach całości, łącznie z rycinami i tabelami. Tekst powinien być napisany zwięźle, ale jasno, w dowolnej wersji edytora MS Word for Windows i mieć następującą objętość: artykuł – 4000–6000 słów, wyjątkowo – jeśli temat tego wymaga – nieco dłuższy; notatka i materiał dyskusyjny – do 4000 słów; recenzja i sprawozdanie – 800–1200 słów. Powyższe objętości obejmują również piśmiennictwo, przypisy, streszczenie angielskie i tabele. Tekst powinien być wydrukowany jednostronnie z podwójną interlinią i szerokimi marginesami. Autorzy-obcokrajowcy proszeni są o nadsyłanie zweryfikowanych tekstów w języku angielskim, gdyż w tym języku będą publikowane ich prace.

Strona tytułowa. Na pierwszej stronie prosimy w kolejności umieścić: tytuł pracy w języku polskim, tytuł w języku angielskim, imię i nazwisko Autora(-ów), afiliację, adres(y), e-mail(e), zarys treści (nie dłuższy niż 100 słów), słowa kluczowe. Nie więcej niż sześć słów kluczowych, podanych w osobnym wierszu, powinno dotyczyć: jedno – tematu, jedno – obszaru, jedno – metody badawczej, oraz trzy inne. Dane Autora(-ów) nie powinny pojawiać się w innym miejscu pracy, gdyż jest ona anonimowo przesyłana do co najmniej dwóch recenzentów.

Tekst nie powinien zawierać wyróżnień ani podkreśleń. Śródtytuły, ograniczone do pierwszego i drugiego rzędu, można zaznaczyć ołówkiem na marginesie. Prosimy o ograniczenie liczby i objętości przypisów do niezbędnego minimum. Przypisy, numerowane kolejno, należy umieścić na osobnej kartce. W tekście opracowania, przy powoływaniu się na piśmiennictwo, należy podawać nazwisko autora oraz rok publikacji, np. (Nowak, 1999; Kowalski, 2000) lub według A. Nowaka (1999), a przy cytowaniu również numer strony, np. według A. Nowaka (1999, s. 5). W powołaniach na więcej prac tego samego autora, które ukazały się w tym samym roku podaje się: (Bunge, 1987a, b). W przypadku wspólnej publikacji dwóch autorów podaje się: (Marshall i Wood, 1995), a trzech i więcej autorów: (Ford i inni, 1996). W wykazie piśmiennictwa, jednakże, należy podać wszystkich autorów. Konieczna jest pełna zgodność nazwisk i roku publikacji w tekście i w wykazie piśmiennictwa.

Piśmiennictwo, ograniczone do literatury cytowanej, w porządku alfabetycznym, zamieszczone na osobnych kartkach, należy opracować bez skrótów, według poniższego wzoru:

• artykuły w czasopismach:

Grobelska H., 1999, *Plejstocen Białorusi*, Przegląd Geograficzny, 71, 4, s. 447–469.

• rozdziały w pracach zbiorowych:

Easton G., 1992, *Industrial network: a review*, [w:] B. Axelsson, G. Easton (red.), *Industrial Networks: A New View of Reality*, Routledge, London-New York, s. 3–27.

• serie wydawnicze:

Kielczewska-Zaleska M., 1956, *O powstawaniu i przeobrażaniu kształtów wsi Pomorza Gdańskiego*, Prace Geograficzne, IG PAN, 5, Warszawa.

- książki, monografie:

Ebdon D., 1995, *Statistics in Geography*, Blackwell, Oxford, 2 wyd.

Kozłowski S. (red.), 1988, *Przemiany środowiska geograficznego Polski*, Ossolineum, Wrocław.

Mały słownik odmiany nazw własnych, 2002, red. A. Ciesłowska, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków.

- prace niepublikowane:

Szawłowska H., 1990, *Przemiany własnościowe w handlu*, Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji, Warszawa, maszynopis powielony.

W przypadkach wątpliwych (np. Occasional papers) prosimy podawać wszystkie dane bibliograficzne.

Tabele powinny być opracowane podobnie jak w bieżących zeszytach kwartalnika, najlepiej w programach MS Word lub Excel. Każda tabela powinna zawierać zwiezły tytuł (w języku polskim i angielskim) i kolejny numer (u góry) oraz źródło danych (u dołu). Główka tabeli powinna być dwujęzyczna. Prosimy nie stosować edycji ramek, cieniowania wierszy i kolumn, itp.

Ilustracje. Fotografie powinny być wykonane na odpowiednim poziomie technicznym, a mapy – zgodnie z zasadami kartografii. Wykresy, diagramy i mapy, opisane jako ryciny, powinny mieć jednolitą numerację (numery rycin zaznaczone ołówkiem); tytułów nie należy umieszczać na rycinach. Objasnienia fotografii i rycin, w języku polskim i angielskim, powinny być umieszczone na osobnej kartce. Objasnienia legendy map (w jęz. polskim i angielskim) należy zamieścić na mapach, a nie w formie odsyłaczy. Wraz z artykułem lub notatką Autor dostarcza trzy egzemplarze kopii ilustracji, a gotowe do reprodukcji oryginały – dopiero po przyjęciu pracy do druku. Przy planowaniu wielkości rycin należy uwzględnić format kwartalnika (B5) i zmniejszenie ich podczas reprodukcji do podstawy 126 mm. Większe ryciny (na wklejkach) będą zamieszczane jedynie w wyjątkowych przypadkach. Po wykorzystaniu ilustracje zostaną zwrócone Autorowi tylko na specjalne życzenie.

W dołączonych rycinach linie nie powinny być cieńsze niż 0,3 punktu, a symbole i opisy muszą być czytelne także po zmniejszeniu. Preferowane programy to CorelDRAW!, Adobe Illustrator, Photoshop; wykresy mogą być opracowane w MS Excel, a czarno-białe również w MS Word. Ryciny opracowane w innych programach powinny być zapisane w formacie EPS lub TIFF (o rozdzielczości nie mniejszej niż 600 dpi). Prosimy o upewnienie się, czy konwersja nie spowodowała pogorszenia jakości rycin.

Streszczenie. Na osobnej kartce Autor powinien dostarczyć streszczenie w języku angielskim, o ile to możliwe, zweryfikowane przez *native-speakera*. Objętość streszczenia: około 2 strony (1000 słów). Osobno, na końcu tekstu, prosimy dołączyć zarys treści i słowa kluczowe przetłumaczone na język angielski, poprzedzone nazwiskiem Autora i tytułem artykułu – ten fragment potrzebny jest do celów bibliograficznych i należy go zapisać jako osobny plik.

Akceptacja materiału, zapis elektroniczny. Po uzyskaniu pozytywnych recenzji i wprowadzeniu ewentualnych poprawek do artykułu lub notatki, Autor dostarcza ostateczną wersję materiału wraz z oryginałami rycin. W przypadku materiałów dyskusyjnych, recenzji i sprawozdań Autor dostarcza wersję cyfrową równocześnie z wydrukiem. W każdym przypadku wersja drukowana musi być identyczna z zapisem elektronicznym.

Korekta ogranicza się tylko do poprawienia błędów technicznych. Wszelkie zmiany tekstu są kosztowne i dlatego prosimy Autorów o dostarczanie wyłącznie dopracowanych tekstów. Korekta powinna być wykonana i zwrócona do Redakcji niezwłocznie. Jeśli korekta nie zostanie zwrócona w ciągu 8 dni, wówczas wykona ją Redakcja.

Pozostałe uwagi. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i adiustacji stylistycznej tekstów. W korespondencji z Redakcją prosimy o korzystanie z poczty elektronicznej (e-mail: l.kwiat@twarda.pan.pl). Po wydrukowaniu, Autor otrzymuje bezpłatnie 25 nadbitków artykułu, a po kilka egzemplarzy pozostałych materiałów.

Cena zł 40,-
w tym 5% VAT

Przegląd Geograficzny

Kwartalnik

Warunki prenumeraty poprzez RUCH SA

- Prenumerata krajowa

Wpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe RUCH SA właściwe dla miejsca zamieszkania. Termin przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową – do 5 dnia miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty.

W Internecie [http:// www.prenumerata.ruch.com.pl](http://www.prenumerata.ruch.com.pl)

- Prenumerata opłacana w złotych ze zleceniem wysyłki za granicę

Informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela RUCH SA, Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33; telefony: 22 532 87 31, 22 532 87 68; infolinia 800 120 029,

wpłaty na konto w banku PEKAO SA IV O. Warszawa,

Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494 lub kasa Oddziału.

Dokonując wpłaty za prenumeratę w Banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę naszej firmy, nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty i rodzaj wysyłki (pocztą lotniczą czy zwykłą). Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty jest dokonanie wpłaty na nasze konto.

Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% droższa od krajowej.

Terminy wpłat na prenumeratę zagraniczną:

do 20 XI na I kwartał roku następnego

do 20 V na III kwartał roku bieżącego

do 20 II na II kwartał roku bieżącego

do 20 VIII na IV kwartał roku bieżącego

- Dostawa zamówionej prasy następuje w sposób uzgodniony z zamawiającym.

*

Bieżące i poprzednie numery można nabyć w Dziale Wydawnictw IGiPZ PAN, ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa, e-mail: wydawnictwa.igpz@twarda.pan.pl, a także zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) w: Warszawska Drukarnia Naukowa PAN, 00-656 Warszawa, ul. Śniadeckich 8; tel.: 22 628 76 14 w. 102 dystrybucja@wdnpan.pl; www.publikacje-naukowe.pl

*

RUCH SA fulfills foreign customers' orders, starting from any issue in the calendar year:
tel.: 0 800 120 029, (+4822) 532 87 68, fax: (+4822) 532 87 31, (+4822) 532 87 32.

Our journal is also available through:

Foreign Trade Enterprise ARS POLONA

ul. Obrońców 25, 03-933 Warszawa, Poland

fax (+4822) 509 89 00

Indexed/Abstracted in: SCOPUS, GeoRef, ProQuest - IBSS, GEOBASE, Current Geographical Publications - Contents, Bibliographie Géographique Internationale